

Asia: VN/12734/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi liittyen pakottamalla solmitun avioliiton kumoamiseen

Avioliiton kumoaminen

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä

Kirkkohallitus pitää kannatettavana esitysluonnoksessa ehdotettua ratkaisua siitä, että pakottamalla solmittu avioliitto voidaan avioliittoon pakotetun hakemuksesta kumota. Perusteltua on myös, että vaikka avioliiton kumoamisen seurauksena puolisoiden siviilisääty palautuu avioliiton solmimishetkellä olleeseen tilaan, kumotun avioliiton muut oikeusvaikutukset rinnastuvat avioerotilanteeseen. Tällöin on mahdollista turvata sekä avioliitossa olleiden taloudellinen tilanne, että avioliitosta mahdollisesti syntyneiden lasten etu.

Kuten esityksen perusteluissa tuodaan esille ongelmallista saattaa olla riittävän uskottavan näytön esittäminen avioliittoon pakottamisesta, näyttötaakan ollessa ensisijaisesti kumoamista hakevalla. Asiassa olisikin syytä tiedostaa sekä käräjäoikeuksien että oikeusavustajien tiedontarve esimerkiksi kulttuurisista erityistilanteista.

Ulkomailla alaikäisenä solmitun avioliiton tunnustaminen

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä

Lähtökohtaisesti lapsiavioliittojen ehkäisemiseksi avioliittojen tunnustamisen edellytyksenä tulisi olla se, että avioliitto on solmittu 18-vuotiaana. Siten voidaan pitää perusteltuna, että ulkomailla solmittua avioliittoa, jossa kihlakumppani on avioliiton solmimishetkellä ollut alle 18-vuotias ja jossa jommankumman kihlakumppanin asuinpaikka on ollut avioliiton solmimishetkellä Suomessa, ei lähtökohtaisesti tunnusteta, jollei tunnustamiselle ole erityistä syytä.

Erityisen syyn olemassaolon arviointi edellyttää aina tapauskohtaista harkintaa. Aiempaan lausuntoonsa viitaten kirkkohallitus pitää esityksen perusteluissa esiin tuotuja erityisiä syitä sinänsä

kannatettavina. Kirkkohallitus kuitenkin huomauttaa, että ensisijaisesti tulisi varmistaa, että haavoittuvassa asemassa olevan (usein vaimon ja lapsen) asema ja etu voidaan turvata. Olennaista on selvittää alaikäisenä avioliiton solmineen oma tahtotila. Puolisoja tulisi kuulla henkilökohtaisesti ilman toisen puolison läsnäoloa, jolloin voidaan paremmin varmistua henkilöiden omasta tahdosta. Kokonaisarviointi edellyttää, että viranomaiset voivat perehtyä hyvin pariskunnan tilanteeseen.

Vaikka ulkomailla solmittuihin avioliittoihin sovelletaan favor matrimonii -periaatetta, kirkkohallitus olisi pitänyt suotavana, että myös sellaisen avioliiton tunnustaminen, jossa toinen kihlakumppani on avioliiton solmimishetkellä alle 18-vuotias ja jossa puoliset muuttavat Suomeen puolison alaikäisyyden aikana, edellyttäisi vastaavia erityisiä syitä.

Muut huomiot

Onko teillä muuta lausuttavaa ehdotukseen liittyen?

Uskontokuntien jäsenrekisteristä annetun lain (614/1998) 5 §:n 3 ja 4 kohdan mukaan muun muassa tiedot uskontokunnan jäsenen siviilisäädystä ja perheoikeudellisesta asemasta sekä uskontokunnan jäsenen puolison nimi ja henkilötunnus tai syntymäaika voidaan tallettaa uskontokunnan jäsenrekisteriin, jos ne ovat uskontokunnan toiminnan ja hallinnon kannalta tarpeellisia. Avioliittolain (234/1929) 10 §:n mukaan avioliiton esteet voi tutkia myös evankelis-luterilaisen kirkon seurakunta, jonka jäseniä kihlakumppanit ovat tai toinen heistä on. Tämä edellyttää sitä, että kirkon jäsenrekisterin tietoja ylläpidetään säännöllisen muutosliikenteen avulla väestötietojärjestelmästä saatavilla tiedoilla. Siten lainmuutoksen myötä väestötietojärjestelmään tehtävät muutokset saattavat aiheuttaa muutostarvetta kirkon yhteiseen jäsenrekisteriin. Muutostarpeen arvioidaan kuitenkin olevan vähäinen.

Ehdotetut avioliittolain muutokset luovat palvelutarpeen tilanteissa, joissa avioliittoon pakotettu tai alaikäinen puoliso tarvitsee tukea kyetäkseen tekemään itsensä ja mahdollisesti myös lasten edun kannalta parhaimman päätöksen. Henkilöt voivat tarvita apua oikeuksiensa tiedostamiseen, ratkaisujen seuraamusten hahmottamiseen sekä ratkaisun jälkihuoltoon. Kirkkohallitus katsoo, että esityksen vaikutusarvioinnissa tulisi ottaa paremmin huomioon myös se viranomaistoiminta, jolla on mahdollista tukea avioliittoon pakotettua tai avioliiton alaikäisenä solminutta henkilöä sekä tällaisesta avioliitosta mahdollisesti syntyneitä lapsia.

Pihlaja Pirjo
Kirkkohallitus - Virastokollegio